చిన్నకథ

రాత్రి స్టాపింగెల్లు కెంపూ నడిపోయాయి. నైట్ డ్యూటీలో ఉన్న అసిస్టెంట్ స్టేషన్ మాస్టరు నారాయణ కెర్రీ "సోల్" చేసుకున్నాడు.

పది గంటల యాభై రెండు నిముషాలు.

సిగరెట్టు ఊదుకుంటూ స్టేషనులోంచి ప్లాట్‌ఫారమ్ మీదికి వచ్చాడు.

"బ్రేకేమ్! పేరాయ్! ఇంకా దీపం అర్పలేదేం?"

గట్టిగా కేకవేశాడు నారాయణ.

"ఆ పెయత్తంలోనే ఉండా బాబూ"

దూరంనుండి—మాతకలో గొంతుకలాగా—ఒక కంఠం సమాధానించింది.

ఆ వూరు అంత పెద్దదీ కాదు, చిన్నదీ కాదు. పల్లెటూరి అమాయకతా, నిజాయితీ—బస్తీ వాగరికతా, అవసమ్మకమూ కలగాపులగంగా కలిసిపోయినాయి. ఆ వూరి వాతావరణంలో, ఆ వూరి ప్రజల హృదయాలలో పాత కొత్తల మధ్య సత మత మయిపోతున్న వూళ్ళకు చక్కని ఉదాహరణ ఆ వూరు. కిరసనాయలు దీపాలు, డ్రై బాటరీ లేడియోలు అందుకు ఋజువులు! వూరికి తగిందే రైల్వే స్టేషను!!

పోర్టర్ పేరయ్య స్టేషనులోని ఒక్క దీపాన్ని నుంచి ప్లాట్‌ఫారం మీది దీపాల వన్నింటికీ అర్పేశాడు.

"ఏం పేరయ్యా! క్రిందటి నెలలో మిగిలిన కిర్సనాయిలు అమ్ముతా వన్నావ్ అమ్మావా?"

దీపం కీపడలో చతికిలబడుతున్న పేరయ్యను ప్రశ్నించాడు నారాయణ.

"ఏడండీ.....ఇంకా అమ్మలేదు....రేపు అమ్ముకొత్తలే బాబూ!"

పాపభీతిగల పేరయ్యను నివర్నమెం టిచ్చిన కిర్సనాయిలు దీపాలు పెట్టకుండా మిగుల్చుకొని అమ్ముకోవటం ఏ కొశానా యిష్టం లేదు. ఇష్టం లేకపోయినా అమ్మక తప్పదు. అమ్మకపోతే ఉద్యోగం వూడుతుంది. అందుకు ఉదాహరణగా చేరిన నాల్గు రోజుల్లోనే ఉద్యోగాన్ని పోగొట్టుకున్న పేరయ్య విషయం కళ్ళముందు కన్పిస్తూనే ఉంది.

"ప్లాట్‌ఫారమ్ మీద ఎవరూ లేరుగా?" అంటాడు నారాయణ.

ఇంట్లో అందరం నిద్దరపోతాన్నాం కదా అని దీపాలు ఆర్పుకుని పడుకుంటున్నారా? బెడ్ లైట్ పెట్టుకోవటం లేదూ!!? మానవ హృదయం పికటిని సహించలేదు.

అలా మిగుల్చుకున్న కిరసనాయలు అమ్మిన డబ్బులో పేరయ్య భాగం పంచుకోడు. పంచుకోవటానికి అతని మనస్సు ఒప్పుకోదు. అంతా వారయ మూట కట్టుకుంటాడు.

నారాయణయినా యిది నేర్చుకున్నది యీ వూరు వచ్చిన తర్వాతనే. ఆరేళ్ళ క్రితం నారాయణే యీ వూరు వచ్చాడు. వచ్చిన కొత్తలో అతను నిప్పుతో సమానం. పై సంపాదన అంటే అతనికి పరమ అసహ్యం. ఎచ్చి మిరపకాయల బస్తాలు, కూరగాయల తట్టలు, పండ్ల బుట్టలు, పెరుగు కుండలు మీద సంపాదించుకోవటమనేది అతని ఆదర్శానికి విరుద్ధ మయిన పని... అతని అంతరంగం వల్లని విషయం.

సంసారం పెరిగింది....పిల్లలు పైకి వచ్చారు.

పెద్దబ్బాయి పెద్ద చదువుకు పట్నం పోవాల్సి వచ్చింది.

పెద్దమ్మాయి పెద్దమనిషయి యింట్లో కూర్చుంది!!

ఖర్చులు పెరిగాయి కాని, ఆదాయం పెరగలేదు. ఖర్చు పెరిగితే ఆదాయాన్ని పెంచుకోవటం అర్థశాస్త్రం. ప్రభుత్వం బడ్జెటులో లోటు కన్పడితే ఏవో పన్నులు వేసి ప్రజల నించి డబ్బు రాబట్టి ఆదాయాన్ని పెంచుకుని లోటును పూర్తి చేసుకుంటుంది.

నారాయణ నులకమంచం (కుక్కిది)లో పడుకుని ఎన్నో రోజులు ఆలోచించాడు—ఆదాయం ఎలా పెరుగుతుందా అని. ఓ పట్టాన అంతు పట్టింది కాదు.

పెద్దబ్బాయి డబ్బుకోసం వ్రాసిన ఉత్తరాలు పెరిగిపోతున్నాయి...

పెద్దమ్మాయి పెళ్ళి సమస్య కరగకుండా పేరుకుపోతున్నది.

"కొత్త టేనను మేట్టారు నిప్పులాటోరు" అంటాడు ప్రకారం ఈయబోయే డబ్బు పుచ్చుకోకపోతే ప్రజల మెప్పులూ, మెహర్బానీలూ!

ఇంట్లో యీగలమోత, బయట పల్లకీ మోత!!

ఆదర్శాలు శిఖరం ఎక్కి కూర్చుంటే అవసరాలు అగాధాలలోకి లాగుతున్నాయి.

నారాయణకు పాపభీతి లేదు. కాని, ఆదర్శానికి కట్టుబడి ఉంటాడు. అవసరాలు ఒత్తిడిచేయటం మొదలుపెట్టాయి.

పెద్దబ్బాయి డబ్బులేక పడే బాధలు కళ్ళ ముందు కన్పించేవి.....ఆకలికి తాళలేని ప్రేగుల ఆక్రోశనలు చెవుల దగ్గర వినిపించేవి!!

పెద్దమ్మాయి చిరిగిపోయిన పరికిణీతో, చాలీ చాలని వోణీతో సిగ్గుతో యింట్లో తిరగలేక తిరుగుతుంటే కడుపులో రంపపు కోత మొదలయింది!

అవసరాల ఒత్తిడికి తట్టుకోలేకపోయాడు. ఆదర్శాన్ని వదులుకున్నాడు. అందరిలో ఒక డుంబోయాడు....

పేద పేదా ఆదర్శ శిఖరాలు కూలి అందని అగాధాల్లో వామరూపా లేకుండా కర్పిపోతుంటే పేరయ్య లాంటివారు ఆశ్చర్యపోయారు!

మన పూర్వులు పాప పుణ్యాలు, స్వర్గ నరకాలు సృష్టించటం, సృష్టించటం ఒకవిధంగా దేశంలో శాంతి భద్రతలు నెలకొల్పటానికి, ప్రజలలో అవినీతి పెచ్చరిల్లకుండా ఉండటానికి. అందుచే యీనా డున్నంత పోలీసు సిబ్బంది గాని, కోర్టులు గాని ఆనా డవసరం లేకపోయాయి. పాపభీతిలేని నారాయణ పై సంపాదన సంపాదిస్తుంటే పోలీసు సిబ్బంది దేవీ చేయలేక పోయింది.

పేరయ్య గోడ కానుకుని కునుకుతున్నాడు...

నారాయణ గోడ పక్కనే ఉన్న బల్లమీద పరుపు పరుచుకుని పడుకున్నాడు.

జేబు తడుముకున్నాడు.....బరువుగా చిల్లర తగిలింది. బరువే గాని అంతా కలిపితే రూపాయి డబ్బులు! రోజూ ఎంతలేదన్నా ఏ విధంగానయినా రెండు మూడు రూపాయలు కళ్ళచూచే నారాయణకు ఆ రూపాయ డబ్బులు లెక్కలోకి రాదు.

ఛీ! వెధవ రోజు!

నిద్ర రావటం లేదు...

ఎక్కడనుండినుండి లేచి మరో సిగరెట్టు వెలిగించుకుని కిటికీ దగ్గర కూర్చున్నాడు...

అనంతవిశ్వం అనూహ్యం చీకటిలో కనుకు కున్నది. ఆకాశం వేళగావృతమై ఉంది...కొద్దిగా గాలి కూడా ప్రారంభమయింది. చల్లని వాసగాలి... గాలికి పూగులూ పుష్పాలు ఏవో ధ్వనులు పుట్టిస్తున్నాయి. వినగా వినగా ఆ ధ్వనులు విషాదంగా ఉన్నాయి. ఏదో తెలియని విషాదాన్ని సూచిస్తున్నాయి. కారు మేఘాల మధ్యగా అక్కడక్కడ రెండు మూడు తారలు మిణుకు మిణుకు మంటున్నాయి. నారాయణ తదేకంగా తారల వంకే చూస్తూ నిల్చున్నాడు.

ఆ తారల గుచ్ఛే వెలుగులో అస్పష్టంగా ఏదో ఆకారం కన్పించింది....

మెరుగా ఒక్క గాలి తెర వచ్చింది....టేబుల్ మీది కాగితాలు ఆ గాలికి క్రిందికి కొట్టుకు పోతున్నాయి. కాగితాలు తీద్దామని వంగాడు నారాయణ. జేబులోని చిల్లర డబ్బులు క్రిందికి జారి పడ్డాయి—పుల్లు మంటూ.

వళ్ళున పిర్రమీద ఎవరో బరిచినట్లయింది—ఒక్క మెరుపు మెరిసింది—కళ్ళు మిరుమిట్లు కొట్టేలా.....

ఎగిరిపడ్డాడు. ఎవరు తనని పిలిచింది? ఆ కంఠం రెండోవాడిది కాదా? వెనకకి తిరిగి చూశాడు. ఎవరూ లేరు! అంతా భ్రాంతేనా?!

చేయి చురుమంది. సిగరెట్టు కిటికీలోంచి బయటికి పారేసి ప్లాట్‌ఫారమ్ మీదికి వచ్చాడు.

ప్లాట్‌ఫారమ్‌కి ఆ చివరగా ఏదో దీపం కన్పించింది. ఆ దీపం యిటే వస్తున్నది..

"నాన్నా! నాన్నా!!"

కంటంలో ఏదో భయం, ఏదో అశుభం తొంగిచూస్తున్నాయి. ఆ కంఠాన్ని పోల్చుకోగల్గాడు. దీపం తెచ్చిన ఆకారాన్ని గుర్తుపట్టగల్గాడు. రెండోవాడు....రాముడు.

"నాన్నా! చంటాడికే.....జ్వరం బాగా ఎక్కువయింది. అమ్మ ఏడుస్తున్నది."

"పేరయ్యా.....చంటాడికి ఒంట్లో బాగా లేదుట.....(ప్రభాకర్‌రావు మాష్టరుగార్ని ఉండమను స్టేషనులో యీ రాత్రికి" అని పేరయ్యకు చెప్పి నారాయణ యింటికి పరిగెత్తాడు.

పాయంత్రం డ్యూటీలోకి వచ్చేటప్పుడు కొంచెం నలతగానే ఉన్నాడు. "అదేగుర్తుంటిలే" అంటూ ఏదో హామీమీద మాత్ర వేసింది సావిత్రి. నారాయణ అంత సీరియస్‌గా తీసుకోలేదు. ఇంత సీరియస్ అవుతుందని అనుకోలేదు.

ఒళ్ళు పట్టుకు చూశాడు. వళవళా కాగిపోతున్నది. ఈ లోకంలోనే లేడు. ఆ చూపే వేరు. సావిత్రి నోట మాట లేకుండా దిగులుగా మంచం పక్కన కూర్చున్నది.

ఒక్కసారి నారాయణ హృదయసీమలో పాయంత్రం బండి దిగిన మాతృమూర్తి ఎందుకో మళ్ళీ కన్పించింది.

లాంతరు తీసుకొని గబగబా డాక్టరు కోసం పోయాడు.

ఆ ఊళ్ళో ఉన్నదల్లా ఒక చిన్న రూరల్ డిస్పెన్సరీ.....ఒక గవర్నమెంటు డాక్టరు యల్. యస్. పి. నారాయణ యింటికి నాలుగు ఫర్లాంగుల దూరం డిస్పెన్సరీ. అనుపత్రీ, ఆయనుండే యిల్లూ—రెండూ ఒకటే!

నారాయణ ఆదుర్దాగా కేకవేశాడు.

"డాక్టరుగారూ! డాక్టరుగారూ!"

డాక్టర్ బయటికి రాలేదు. ఒక కుర్రాడు తలుపు తీశాడు.

"డాక్టరుగారు లేరా?"

"ఉన్నారు. లోపలికి రండి."

లోపలికిపోయి తన కష్టం చెప్పుకున్నాడు నారాయణ.

ఆ సమయంలో డాక్టర్ నారాయణ యింటికి రావటానికి వీలులేదు. కే సాకటి సీరియస్‌గా ఉంది. తను దగ్గర ఉండాలి....(ప్రతి పది నిముషాలకీ నుండు మారుస్తుండాలి. అదే చెప్పాడు నారాయణకు డాక్టర్.

"ప్రస్తుతానికి మందిస్తానుండండి" అని డాక్టర్ లోపలికి పోయాడు.

నారాయణ దృష్టి మంచంమీదికి పోయింది.. మంచంమీద ఒక చిన్న పిల్లవాడు—మంచం పక్కన మూర్తీభవించిన శోకం. పాయంత్రం బండి దిగిన తల్లీ, పిల్లవాడు!

నారాయణ హృదయంలో చిచ్చు పుట్టింది... ఇంటి దగ్గరి తన భార్యా, చంటాడు హృదయ వీధిలో మెదిలారు.....

డాక్టర్ లోపలినుండి వచ్చి—

"ఇవి యీ రాత్రికి వాడండి. ఇప్పుడు పోగానే ఒకటీ.....ఇంకో గంటకి మరొకటీ.... అలా గంట కొకటి చొప్పున వాడండి" అంటూ అరడజను మందు బిళ్ళ లేవో నారాయణ చేతిలో పెట్టాడు.

నారాయణ మనసు వికలమై పోయింది. అతని హృదయం దహించుకుపోతున్నది. డాక్టర్ చెప్పేది సరిగా విన్నాడో లేదో సరిగా చెప్పలేం. అతని మనసు మారిపోయింది.

"రేపు కేసు 'ఇక ఫర్వాలేదు' అనుకున్న తర్వాత యీ యింటికి వస్తాను—ఏదయినా ఇంజెక్షనుయీయాల్సి వస్తుందేమో! మీరు మాత్రం రాండి. నాకు పిలుపులేకపోతే వస్తాను."

నారాయణ 'ఊ' అనలేదు.....'ఆ' అనలేదు. తప్పు రాకుండా అని బ్రతకలేడు. పిచ్చిబట్టి మనుగుంతా ఆదుర్దా నిండి, భయం గాని అతనిలో యిప్పుడు లేదు. ఆలోచనలో ఏదో నిర్లిప్తత, ఒక విధమైన వైరాగ్యం పాలుజాడుతున్నాయి.

నన్నగా ఎర్రం (ప్రారంభమయింది. తెల్కచేయకుండా నడుస్తున్నాడు.... కంకర రోడ్డు తడిసి కాలు జారింది. కాని పడకుండా నిలదొక్కుకున్నాడు. వొక్కా, ధోవతి ఒక వారదిరిగా తడిసింది.

"డాక్టరుగారు. రాలే దేమండి?"

"బండిలో పసాడికి జోరం వచ్చింది బాబూ! 'ఈ వూళ్ళో గవర్నమెంటోరి ఆసుపత్రి ఉందాది! పో మందిత్తారు' అని ఓ యమ్మ సెప్పింది. అట్టాగా అని 'టేసన్'లో దిగితే ఆ టొర పట్టుకొని టికెట్టు అడిగె."

"అయితే టికెట్టు లేకుండా ప్రయాణం చేస్తున్నా వన్నమాట?"

అవు నన్నట్లుగా తల వూపింది.

"డబ్బులు కట్టి పో!"

అడుక్కుతిని బతికే దానికి ఉద్యేదమం దొత్తది. మీకు పుణ్యం వుంటది వదిలెట్టండి. వూళ్ళోకి పోయి మందిప్పిద్దుకుంటాను."

ఆమె కాళ్ళు వేళ్ళు పడి బ్రతిమిలాడింది.

నారాయణకి మలోకపారి గుర్తుకు వచ్చింది—జేబు ఖాళీగా ఉన్నట్లు.

"ఒరేయ్ పేరయ్! ఉన్నది కాస్త వమూలు చేయరా?"

ఒకటో, అర్థో ఉండకపోయి. ఏమీం లా రాత్రికి సిగరెట్లకన్నా వస్తుంది. రే ప్పొద్దున మళ్ళీ తయారయి సంపాదించుకోడు బళ్ళలో?

నలుగురు కాలేజి స్టూడెంట్స్ పుస్తకా లూపుకుంటూ తీవిగా నడిచిపోయారు, పక్కనే ఉన్న బస్తీలో చదువుకుంటున్నారు. నూరూ వెలక్రితం ఒక నెలకు సీజను టిక్కెట్టు తీసికొన్నారు. అంతే మళ్ళీ తీసికోలేదు. నారాయణకి వాళ్ళని టిక్కెట్టడిగితే ఏం జరుగుతుందో తెల్సును అందుకనే ఏనాడూ అడగడు.

"నీకు దండం పెట్టా వదులన్నా నాకా జ్వరముంటాది....అడుక్కు తినేదాన్ని....నా కాడ ఏమీ లేదు. అయ్యలు అమ్మలు అంటే ఆ దేవుళ్ళు మీత్తా వీళ్ళకు మాంచి చూపుతా నిలా కాపాడుతారు."

ఆమె "లబో దిబో" అంటున్నది. పిచ్చిదాని వీరయ్య అదుపెట్టలేక ఎప్పుడూ అయిపోయాడు. అనుమంగేం కన్నులు కోపం, విడువమంటే పామును రోషం పాచిలా ఉంది అతని పరిస్థితి. పేరయ్య అంతకంటే మాష్టారుగారు అయిపోతున్నారు—మిగిలేవు డబ్బులయినా గిట్టలేదు.

నారాయణ చిన్న ఒక్క సిగరెట్టూ వెలిగించుకుని ఆ గొంతుతో మాటూ బయటికి చూస్తున్నాడు.

ఒకత నెలలో స్టేషనులోకి వచ్చి టికెట్టడిగేవాడు నిజాయితీగా. ఈయకుండా పోయినా అడిగే దిక్కులేదు. ఇద్రాయుండి ఆ టికెట్టు మ్యూజెంట్‌లాగా ఉంది. పెట్టె, హెల్మాల్టు, కాంప్‌కాట్ వెనక ఎవరో కూలివాడు మోస్తున్నాడు. ఎప్పుడూ డబ్బు ఎలా వస్తుందా అని ఆలోచించే నారాయణ వదుపు ఇప్పుడు—జేబులో బదీయం కానీ డబ్బులేనా లేకపోవటం ఎల్లాలో ఏదేనా—పురీ చురుకుగా పని చేసింది.

ఏయ్యర్! కొంచెం ఆగు"

అత నాగాడు.

"వాటిని లగేజు చేయుంటలేదా?"

కూలివాడు మోస్తున్న బరువును చూపిస్తూ ప్రశ్నించాడు నారాయణ.

అతడు కొంచెం కంగారు పడ్డాడు.

"రేదండీ....చేయుంటలేనే!"

"చేయుంచాలని తెలియదా?"

"స్టూడెంటున్న తర్వాత పెట్టె, హెల్మాల్టు, కాంప్ కాట్ లేకుండా ఎలా ఉంటుంది? మీరే చెప్పండి?".

"అలా వీల్లేదు ఏయ్ కూలీ దించు బరువు చూడాలి."

అత దేమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. కూలీవాడు దించుకున్నాడు.

"తూకంవేస్తే బరువు ఎక్కువే ఉంటుంది పెట్టెండా పుస్తకాలాయను. కాంప్‌కాట్ కేమో ఇవి బద్దీలుండెను."

నారాయణ తూచాడు. గైడు చూపి చెప్పాడు.

"నాలుగు రూపాయలు కట్టాల్సి ఉంటుంది"

ఆ విద్యార్థి గుండెలో రాయి పడింది కాళోలు ఒక్క నిమిషం ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు.

"టిక్కెట్టు ఖరీదు ఎనిమిది రూపాయలయితే లగేజికి నాలుగు రూపాయలా?"

"అది రూల్! రూల్ (వకారమే నే చెప్పాను. బరువు అంత ఉంటే నేనేం చేయగలను. కట్టక తప్పదు."

అతడు జేబులోంచి పర్స్‌తీసి నాలుగు రూపాయల కాగితాలు తీశాడు. చూస్తూ చూస్తూ నాలుగు రూపాయలు కట్టటం అతనికి కష్ట మనిపించి ఉంటుంది. రెండు రూపాయలే నారాయణ కిస్తూ—

"రసీదు రాయకండి" అన్నాడు.

నారాయణ మారు మాట్లాడకుండా ఆ రెండు రూపాయలూ జేబులో పెట్టుకున్నాడు.

"దాని దగ్గర రూపాయికన్న ఎక్కువ ఉండేట్టు లేదు మంకుపట్టు పట్టి యీయటం లేదు. ఆడదాయను ఎట్టా లాక్కోటం?"

పేరయ్య నారాయణతో చెప్పాడు.

ఆ విద్యార్థి గేటువంక చూశాడు. ఒక బిచ్చగత్తె దగ్గర అయ్యాయంగా ఉన్న నాలుగు డబ్బులూ ఊడగొట్టుకున్నాడు.

ఎక్కడా పడకుండా ఆలోచిస్తున్న నారాయణకి పత్తికి గిల్లాడు

పత్తికి మానె అందటం లేదో ఏమో దీపం ఏరీ గడ్డిగా వెలుగుతున్నది

గుడ్డి వెలుతురులో కళ్ళలో ప్రాణం పెట్టుకుని మంచం ఎక్కిన కూర్చున్నది భార్య.

పెద్దమ్మాయి కుర్రుకుతున్నది గోడ కానుకుని రెండోవాడ నిద్రపోతున్నాడు నేలమీదే పడుకుని

చంటివాడు నోరుతెరచి రొప్పుతున్నాడు కళ్ళు ఏటో వెతుకుతున్నాయి మొహంలో ఏదో అవ్యక్త బాధ చావు బ్రతుకులమధ్య అల్లాడుతున్నది ఏసి ప్రాణం.

తండ్రి చేసిన నేరానికి—ఒక అమాయకురాల్ని, బిడ్డనూ హింసించినందుకు—శిక్ష ఇది!

ఆ వాలుగు డబ్బులూ ఊడలక్కోకపోతే వేనికో దానికి ఉండేవి ఆ డబ్బులకోసం—కిట్టింపటం మాట అలా ఉంచి—ఒక గంట ఆపటంతో వానలో పోవాల్సి వచ్చింది పిల్లవాడికి జ్వరం ఎక్కువయింది డాక్టర్ సీరియస్ అన్నది అందుకనే కదూ?

ఇందుకనే చంటివాడికి ఇంతలో సీరియసయిందా?

అవునని మనసు గోల పెట్టున్నది పేరయ్య ఎప్పుడో చెప్పింది ఎత్తి చూపించింది ఋజువుగా.

ఎవరో ఎల్లయ్య పాలు తాగే గేదె దూడను అమ్ముకున్నాడుట డబ్బాతో. గేదె ఒకటే అరుపులు అరిచి అరిచి అదే ఊరుకుంటుందిలే అని లెక్క చేయలేదు ఆ రాత్రే రెండేళ్ళ పిల్లవాడు చిన్నబిడ్డ నొప్పి వచ్చి నిమిషాలమీద చనిపోయాడు

సావిత్రి ఇంకో సందు బిళ్ళమీద, కాసిని వేడి నీళ్ళు గొంతులో పోసింది.

గేదె దూడను తల్లి దగ్గరనుంచి వేరు చేయటంవలన ఎల్లయ్య కొడుకుపాపకి గొట్టుకున్నాడు ఆనాడు నమ్మలేదు, కాని యీనాడు...

"ఏమండీ! డాక్టరుగా రింకా రాలేదు ఒళ్ళో పరి పోయి వద్దురూ! ఆ గొడుగన్నా మేకొని" బయట కుంభవృష్టి!

నారాయణకు అంత వర్షంలో పోవటం కష్టమయిన పనికాదు. కాని, అతని మనసు "ఎందుకంత శ్రమ నీకు? నీ నేరానికి నీ కాదుకా శిక్ష అనుభవిస్తాడు" అని అదే పనిగా చెప్తున్నది.

ఎవరయినా చెప్తే ఏదో కుంటిపాకు చెప్పి—చెప్పింది మనకు వింటానికి యిష్టం లేనప్పుడు—కాదనవచ్చు కాని మనసు నెలా మోసం చేయటం?

గాలి విసురుగా వీచింది. ఇంటి తలుపులు దగ్గరగా వేసి ఉన్నాయో ఏమో బళ్ళున తెరుచుకున్నాయి లేచి తలుపులు గడియవేశాడు

మంచం దగ్గరికి పోయి చూశాడు. తన మనసు తనకు చెప్తున్నది నిజమే ఇంకెంత కాలం పట్టదు ఇంకెంత కాలం నిలవదు...

సావిత్రి కన్నీళ్ళ కంతులేదు.

నారాయణ హృదయాన్ని రంపపు కోత కోసినాయి ఆ తల్లి కన్నీళ్ళు!

"ఎందుకు ఏడుస్తావ్? నాదికీ, మనకూ ఋణం తీరిం దనుకో"

(మిగతా 8 వ పేజీలో)

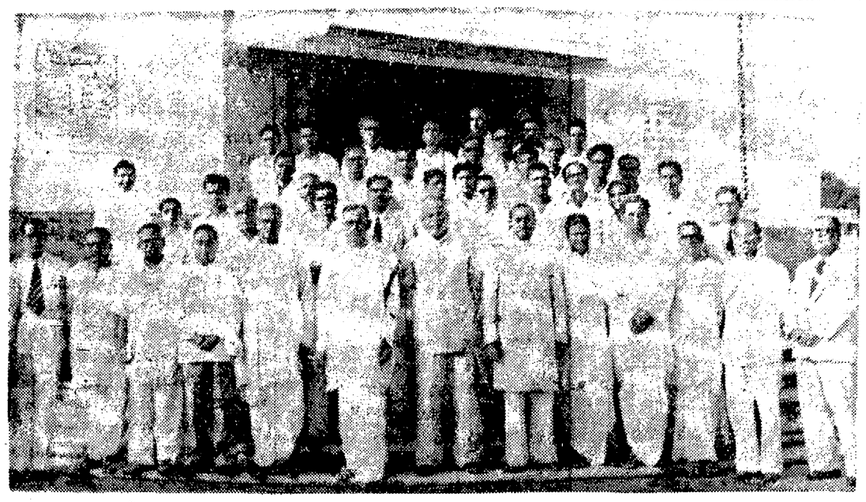

హైదరాబాద్‌లో గత వారంలో శ్రీ యిం. చలపతిరావుగారి అధ్యక్షతన జరిగిన ఆంధ్రప్రదేశ్ వర్కింగ్ జర్నలిస్టుల మహాసభకు ముఖ్యమంత్రి శ్రీ నీలం సంజీవరెడ్డిగారు ప్రారంభోత్సవం జరిపిన సందర్భంలో తీయబడిన ఫొటో

తలకోడి కూసింది ★

పొళ్ళున గుండెలమీద ఏదో కొండ విరుచుకుపడి నట్లయింది—ఒక్కసారి ఉరు మురినింది చెవులు చిల్లులు పడేలా....

కాగితాలూ, డబ్బులూ ఏరి టేబుల్‌మీద పెట్టి కిటికీలోంచి మళ్ళీ బయటికి చూశాడు. ఆకాశంలో తారల వెలుగులో కన్పిస్తున్న అస్పష్ట కారాన్ని పోల్చుకో గల్గాడు.

పొడ్డు క్రుంచేవే బండి దిగిన తల్లి పిల్లవాడిని చంక నెత్తుకుంది...

కడుపులో ఏదో కరాళహస్తం కెలికినట్లయింది. కళ్ళు బయర్లు కమ్మినాయి.

"నాన్నా!"

ఉలిక్కి పడ్డాడు. ఎవరు తనని పిలిచింది? ఆ కంటం రెండోవాడిది కాదా? వెనకకి తిరిగి చూశాడు. ఎవరూ లేరు! అంతా భ్రాంతేనా?!

చేయి చురుమంది. సిగరెట్టు కిటికీలోంచి బయటికి పారేసి ప్లాట్‌ఫారమ్ మీదికి వచ్చాడు.

ప్లాట్‌ఫారమ్‌కి ఆ చివరగా ఏదో దీపం కన్పించింది. ఆ దీపం యిటే వస్తున్నది..

"నాన్నా! నాన్నా!!"

కంటంలో ఏదో భయం, ఏదో అశుభం తొంగిచూస్తున్నాయి. ఆ కంఠాన్ని పోల్చుకోగల్గాడు. దీపం తెచ్చిన ఆకారాన్ని గుర్తుపట్టగల్గాడు. రెండోవాడు....రాముడు.

"నాన్నా! చంటాడికే.....జ్వరం బాగా ఎక్కువయింది. అమ్మ ఏడుస్తున్నది."

"పేరయ్యా.....చంటాడికి ఒంట్లో బాగా లేదుట.....(ప్రభాకర్‌రావు మాష్టరుగార్ని ఉండమను స్టేషనులో యీ రాత్రికి" అని పేరయ్యకు చెప్పి నారాయణ యింటికి పరిగెత్తాడు.

పాయంత్రం డ్యూటీలోకి వచ్చేటప్పుడు కొంచెం నలతగానే ఉన్నాడు. "అదేగుర్తుంటిలే" అంటూ ఏదో హామీమాత్ర వేసింది సావిత్రి. నారాయణ అంత సీరియస్‌గా తీసుకోలేదు. ఇంత సీరియస్ అవుతుందని అనుకోలేదు.

ఒళ్ళు పట్టుకు చూశాడు. వళవళా కాగిపోతున్నది. ఈ లోకంలోనే లేడు. ఆ చూపే వేరు. సావిత్రి నోట మాట లేకుండా దిగులుగా మంచం పక్కన కూర్చున్నది.

ఒక్కసారి నారాయణ హృదయసీమలో పాయంత్రం బండి దిగిన మాతృమూర్తి ఎందుకో మళ్ళీ కన్పించింది.

లాంతరు తీసుకొని గబగబా డాక్టరు కోసం పోయాడు.

ఆ ఊళ్ళో ఉన్నదల్లా ఒక చిన్న రూరల్ డిస్పెన్సరీ.....ఒక గవర్నమెంటు డాక్టరు యల్. యస్. పి. నారాయణ యింటికి నాలుగు ఫర్లాంగుల దూరం డిస్పెన్సరీ. అనుపత్రీ, ఆయనుండే యిల్లూ—రెండూ ఒకటే!

నారాయణ ఆదుర్దాగా కేకవేశాడు.

"డాక్టరుగారూ! డాక్టరుగారూ!"

డాక్టర్ బయటికి రాలేదు. ఒక కుర్రాడు తలుపు తీశాడు.

"డాక్టరుగారు లేరా?"

"ఉన్నారు. లోపలికి రండి."

లోపలికిపోయి తన కష్టం చెప్పుకున్నాడు నారాయణ.

ఆ సమయంలో డాక్టర్ నారాయణ యింటికి రావటానికి వీలులేదు. కే సాకటి సీరియస్‌గా ఉంది. తను దగ్గర ఉండాలి....(ప్రతి పది నిముషాలకీ నుండు మారుస్తుండాలి. అదే చెప్పాడు నారాయణకు డాక్టర్.

"ప్రస్తుతానికి మందిస్తానుండండి" అని డాక్టర్ లోపలికి పోయాడు.

నారాయణ దృష్టి మంచంమీదికి పోయింది.. మంచంమీద ఒక చిన్న పిల్లవాడు—మంచం పక్కన మూర్తీభవించిన శోకం. పాయంత్రం బండి దిగిన తల్లీ, పిల్లవాడు!

నారాయణ హృదయంలో చిచ్చు పుట్టింది... ఇంటి దగ్గరి తన భార్యా, చంటాడు హృదయ వీధిలో మెదిలారు.....

డాక్టర్ లోపలినుండి వచ్చి—

"ఇవి యీ రాత్రికి వాడండి. ఇప్పుడు పోగానే ఒకటీ.....ఇంకో గంటకి మరొకటీ.... అలా గంట కొకటి చొప్పున వాడండి" అంటూ అరడజను మందు బిళ్ళ లేవో నారాయణ చేతిలో పెట్టాడు.

నారాయణ మనసు వికలమై పోయింది. అతని హృదయం దహించుకుపోతున్నది. డాక్టర్ చెప్పేది సరిగా విన్నాడో లేదో సరిగా చెప్పలేం. అతని మనసు మారిపోయింది.

"రేపు కేసు 'ఇక ఫర్వాలేదు' అనుకున్న తర్వాత యీ యింటికి వస్తాను—ఏదయినా ఇంజెక్షనుయీయాల్సి వస్తుందేమో! మీరు మాత్రం రాండి. నాకు పిలుపులేకపోతే వస్తాను."

నారాయణ 'ఊ' అనలేదు.....'ఆ' అనలేదు. తప్పు రాకుండా అని బ్రతకలేడు. పిచ్చిబట్టి మనుగుంతా ఆదుర్దా నిండి, భయం గాని అతనిలో యిప్పుడు లేదు. ఆలోచనలో ఏదో నిర్లిప్తత, ఒక విధమైన వైరాగ్యం పాలుజాడుతున్నాయి.

నన్నగా ఎర్రం (ప్రారంభమయింది. తెల్కచేయకుండా నడుస్తున్నాడు.... కంకర రోడ్డు తడిసి కాలు జారింది. కాని పడకుండా నిలదొక్కుకున్నాడు. వొక్కా, ధోవతి ఒక వారదిరిగా తడిసింది.

"డాక్టరుగారు. రాలే దేమండి?"

"బండిలో పసాడికి జోరం వచ్చింది బాబూ! 'ఈ వూళ్ళో గవర్నమెంటోరి ఆసుపత్రి ఉందాది! పో మందిత్తారు' అని ఓ యమ్మ సెప్పింది. అట్టాగా అని 'టేసన్'లో దిగితే ఆ టొర పట్టుకొని టికెట్టు అడిగె."

"అయితే టికెట్టు లేకుండా ప్రయాణం చేస్తున్నా వన్నమాట?"

అవు నన్నట్లుగా తల వూపింది.

"డబ్బులు కట్టి పో!"

అడుక్కుతిని బతికే దానికి ఉద్యేదమం దొత్తది. మీకు పుణ్యం వుంటది వదిలెట్టండి. వూళ్ళోకి పోయి మందిప్పిద్దుకుంటాను."

ఆమె కాళ్ళు వేళ్ళు పడి బ్రతిమిలాడింది.

నారాయణకి మలోకపారి గుర్తుకు వచ్చింది—జేబు ఖాళీగా ఉన్నట్లు.

"ఒరేయ్ పేరయ్! ఉన్నది కాస్త వమూలు చేయరా?"

ఒకటో, అర్థో ఉండకపోయి. ఏమీం లా రాత్రికి సిగరెట్లకన్నా వస్తుంది. రే ప్పొద్దున మళ్ళీ తయారయి సంపాదించుకోడు బళ్ళలో?

నలుగురు కాలేజి స్టూడెంట్స్ పుస్తకా లూపుకుంటూ తీవిగా నడిచిపోయారు, పక్కనే ఉన్న బస్తీలో చదువుకుంటున్నారు. నూరూ వెలక్రితం ఒక నెలకు సీజను టిక్కెట్టు తీసికొన్నారు. అంతే మళ్ళీ తీసికోలేదు. నారాయణకి వాళ్ళని టిక్కెట్టడిగితే ఏం జరుగుతుందో తెల్సును అందుకనే ఏనాడూ అడగడు.

"నీకు దండం పెట్టా వదులన్నా నాకా జ్వరముంటాది....అడుక్కు తినేదాన్ని....నా కాడ ఏమీ లేదు. అయ్యలు అమ్మలు అంటే ఆ దేవుళ్ళు మీత్తా వీళ్ళకు మాంచి చూపుతా నిలా కాపాడుతారు."

ఆమె "లబో దిబో" అంటున్నది. పిచ్చిదాని వీరయ్య అదుపెట్టలేక ఎప్పుడూ అయిపోయాడు. అనుమంగేం కన్నులు కోపం, విడువమంటే పామును రోషం పాచిలా ఉంది అతని పరిస్థితి. పేరయ్య అంతకంటే మాష్టారుగారు అయిపోతున్నారు—మిగిలేవు డబ్బులయినా గిట్టలేదు.

నారాయణ ఎన్ని ఒక్క సిగరెట్టూ వెలిగించుకుని ఆ గొంతుతో మాటూ బయటికి చూస్తున్నాడు

ఒకత నెలలో స్టేషనులోకి వచ్చి టికెట్టడిగేవాడు నిజాయితీగా. ఈయకుండా పోయినా అడిగే దిక్కులేదు. ఇద్రాయుండి ఆ టికెట్టు మ్యూజెంట్‌లాగా ఉంది. పెట్టె, హెల్మాల్టు, కాంప్‌కాట్ వెనక ఎవరో కూలివాడు మోస్తున్నాడు. ఎప్పుడూ డబ్బు ఎలా వస్తుందా అని ఆలోచించే నారాయణ వదుపు ఇప్పుడు—జేబులో బదీయం కానీ డబ్బులేనా లేకపోవటం ఎల్లాలో ఏదేనా—పురీ చురుకుగా పని చేసింది.

ఏయ్యర్! కొంచెం ఆగు"

అత నాగాడు.

"వాటిని లగేజు చేయుంటలేదా?"

కూలివాడు మోస్తున్న బరువును చూపిస్తూ ప్రశ్నించాడు నారాయణ.

అతడు కొంచెం కంగారు పడ్డాడు.

"రేదండీ....చేయుంటలేనే!"

"చేయుంచాలని తెలియదా?"

"స్టూడెంటున్న తర్వాత పెట్టె, హెల్మాల్టు, కాంప్ కాట్ లేకుండా ఎలా ఉంటుంది? మీరే చెప్పండి?".

"అలా వీల్లేదు ఏయ్ కూలీ దించు బరువు చూడాలి."

అత దేమీ మాట్లాడలేకపోయాడు. కూలీవాడు దించుకున్నాడు.

"తూకంవేస్తే బరువు ఎక్కువే ఉంటుంది పెట్టెండా పుస్తకాలాయను. కాంప్‌కాట్ కేమో ఇవి బద్దీలుండెను."

నారాయణ తూచాడు. గైడు చూపి చెప్పాడు.

"నాలుగు రూపాయలు కట్టాల్సి ఉంటుంది"

ఆ విద్యార్థి గుండెలో రాయి పడింది కాళోలు ఒక్క నిమిషం ఏమీ మాట్లాడలేకపోయాడు.

"టిక్కెట్టు ఖరీదు ఎనిమిది రూపాయలయితే లగేజికి నాలుగు రూపాయలా?"

"అది రూల

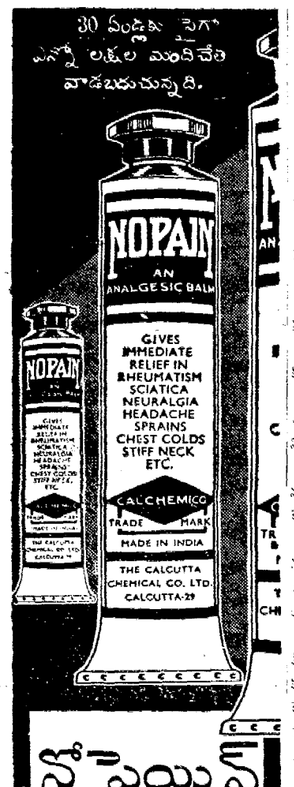

నోపెయిన్
బాధను పోగొట్టును.

CNF-ITL-57

సోలే ఇండియా ఏజెంట్:
5/149, బ్రాడ్వే, మద్రాసు-1.

ప్రకటన

పెట్టుబడిలేకుండ తీరికవేళలో నెలకు రు. 100 నుంచి, రు. 300 వరకు సంపాదించండి. వివరములు ఉచితం:

GIRSON KNITTING WORKS, LUDHIANA (56).

మెత్తగా వ్రాయడానికి శ్రేష్ఠమైనది కావాలి

It's Kirit Pen Products—BOMBAY 16

హైదరాబాద్ పిలుపు

కవిరాజ పండిత్
దురాదత్ శర్మ
వైద్య వాచస్పతి
ప్రపంచ ప్రసిద్ధి గాంచిన
నవరత్న కల్ప
కనిపెట్టినవారు

హైద్రాబాద్: ప్రధాన నెం 27 పత్రేది తాజ్ మహల్ హోటల్, కింగ్‌కోఠి రోడ్డు. ఫోన్: 5591

యందు విరివి కలుసుకొని ఆరోగ్యం వారి సలహా పొందండి.

ఉ. 9 నుండి రు 1?.30 వరకు సా. 4 నుండి గా. 7 30 గంటల వరకు సంప్రదించండి. వారు వేళలు సరిగా పాటించుదురు నిమానంలో ప్రయాణం చేస్తారు.

నవరత్న కల్ప

సేవించండి.

ఇది వృషణము, పెంపులు, మూత్రపిండములు మున్నగు నవరత్నముల మిశ్రమము.

మీ పురాణ వ్యాధులన్నిటినీ రుచుచున్నది.

తిరిగి ఆరోగ్యమును కూర్చు ఆదర్శమైన టానిక్కు ఇది యొక్కటే.

ఉచిత కరపత్రాలకు వ్రాయండి:
NAVRATNA KALPA PHARMACY, Jullundur City. (India).

N.28-A.

(సింథటిక్ హిస్టమిన్)
డిస్ట్రిబ్యూటర్స్: దాదా అండ్ కో., (ఆంధ్ర), విజయవాడ-1.
Behala I. D. I. Private Ltd.
Behala, Calcutta-34.

తొలికోడి కూసింది

(5 వ పేజీ తరువాయి)

ఒక్క ఉసు ముసరుతుంది....ఒక్క పేరుకు పెరుస్తుంది—అట్టి నుస్సుట్లుగా.

"ఛా! ఛా! అదేం మాటలండీ... అపశకునం మాటలు"

సావిత్రి గుండె చెక్కునై పోతున్నది..

నారాయణ నులక మంచంలో కూలబడ్డాడు నిస్త్రాణ.

పక్కింటివారి గడియారం ఏడాది గంటలు కొట్టింది. భారంగా.

ఆ అబ్బాయికి ఎలా ఉందో? ఆ పూర్తి వ్యవసాయం ఎంతగా ఆరాటపడుతున్నదో—పసిప్రాణాన్ని నిలుపుకోవలాని.

కేసు కొంచెం నెమ్మదిస్తే డాక్టర్‌గారు వస్తానన్నారు. ఇంకా రాలేదు. ఆంటే ఇంకా తగ్గలేదా? లేక వానని రాలేదా?..

గణ గణా గంట కొట్టారు స్టేషనులో. ఏదో గూడ్సుబండి కాబోలు—ఒకటే రోజు! నారాయణకు తన గుండెలమీదే పోతున్నట్లుగా ఉంది ఆ బండి! చెవులు మూసుకున్నాడు....

నానయినా ఎస్తారు డాక్టర్‌గారు—కేసు కొంచెం నెమ్మదించాలే గాని. పూరంతా చెప్పుకుంటుంది. జాలిగుండె అని, మంచివాడు అని. లేకపోతే కానీ డబ్బు లూయాలేని బిచ్చగత్తె పిల్లవానికి మందిచ్చి కంటిపాపలాగా కాపాడుకోవానికి ఎందుకు సంసిద్ధ తౌతాడు...

అప్రయత్నంగా చెవుల దగ్గరి చేతులుటిసి పైకి ఎత్తి మనసులో డాక్టర్‌ని తలుచుకుంటూ నమస్కరించాడు.

గూడ్సు బండి పోయింది కాబోలు—వాన హోరు తప్ప నిశ్శబ్దంగానే ఉంది.

ఆ పిల్లవాడు బ్రతికితే బాగుండును! ఆ తల్లి హృదయం చల్లబడుతుంది.

తనెంత నీరసం? అలా హింసించాడు ఆమెను. అంత నీచంగా ఎందుకు ప్రవర్తించాడు?

"ఏనీసం సిగరెట్లకయినా వస్తుల్" అనేశాత నాలోచించింది. ఎంతగా ఎన్నాళ్ళు నోరు నొప్పి పుట్టేలా అడుక్కుంటే ఆ డబ్బులు పోగయ్యాయో? ఆ కష్టమన్నా తను అనుభవిద్దామనుకున్నది? ఒక రాత్రికి తమ సిగరెట్లు తాగక పోతేయేం?

ఇలా త నెంచుకు ఇంతకు పూర్వం ఆలోచించలేకపోయాడు. పరిస్థితుల కంతగా బానిసయాడా? ఎంతమంది దరిద్రంతో బాధ పడటం లేదు? జీతం చాలక ఎంతమంది వస్తులు పడుకోవటం లేదు.....వాళ్ళందరూ చేతకానా యీ గడ్డి తినకపోవటం....

పగలూ రాత్రిళ్ళు కష్టపడి చెమటోడ్చిపండించుకున్నవి అమ్ముకొని ఒక రూపాయి డబ్బులు సంపాదించుకొని కడుపు నింపుకుందా మనుకునేవాళ్ళు నోళ్ళు కొట్టి తను ఎంత సంపాదించాడు? ఏం మిగిల్చుకున్నాడు??

పెద్దమ్మాయి పెళ్ళి సమస్య తీరలేదు.

పెద్దబ్బాయి చదువు గట్టెక్కలేదు!!

పై సంపాదన ఉన్నా ఒకటిగానే ఉంది, లేక పోయినా ఒకటిగానే ఉంది తనకు. 'వాళ్ళు'పాటుకు తగ బాధ పడిపోయున్నారు. రూపాయంటే తనకు పుపయోగపడదు కాని వాళ్ళ కెన్ని అవసరాలను తీరుస్తుందో లెక్క ఏమిటి?

విసురుగా గాలితెరవచ్చింది.

కిటికీ తలుపులు...ఇంటి తలుపులు ఎవరో నెట్టినట్టుగా తెరుచుకున్నాయి.

నూనె అందక ఇందాకటినుండి వెలగలేక వెలగలేక వెలుగుతున్న దీపం కాస్తా ఆరిపోయింది.

"అయ్యో! నాబిడ్డా!....."

సావిత్రి శోకానికి రోదసి దద్దరిల్లింది... ఇళ్ళు ప్రతిధ్వనించింది..

నారాయణ ఆలోచనల పూబిలోంచి ఉలిక్కిపడి లేచి బయటికి వచ్చాడు....ఇల్లంతా చీకటి... మెల్లగా మంచం దగ్గరకు పోయి పిల్లవాడి ఒళ్ళు పట్టుకు చూశాడు. చల్లగా తగిలింది. జలజల కన్నీళ్ళు నేలమీద రాలేయి.

డాక్టర్‌గారు దీపం పట్టుకుని గుడుగుడు చేసుకుని వచ్చారు.

"దీపంలేకుండా కూర్చున్నారేం మాష్టారూ?"

"ఇప్పుడే దీపం ఆరిపోయింది. డాక్టర్ గారూ"

తను తెచ్చిన దీపం వెలుగుతో డాక్టర్‌గారు మంచం దగ్గరికిపోయి వంటివాడ్ని చూశాడు. ఏముందు ఇంకా అక్కడ చూడటానికి.

సావిత్రి శోకానికి పెద్దమ్మాయి, రెండోవాడూ లేని బిత్తర చూపులు చూస్తున్నారు.

డాక్టర్‌గారు వరండాలోకి వచ్చారు. నారాయణ కూడా బయటికి వచ్చాడు.

"ఆ పిల్లవాడు బ్రతికాడా డాక్టరుగారు"

"ఆ! బతికిపోయే.....ఇక పర్వాలేదు...గండం గడిచింది"

బరువు దిగ పెలిసింది....నిశ్శబ్దంగా ఏంటి ప్రపంచం.

నారాయణ ప్రాణం మాటనుండి ఏదో బరువు తీసేసినట్లయింది. మనసులోని హోరు కొంత నశించిన ట్లయింది.

జేబులోంచి పిల్లర డబ్బులనిచ్చి డాక్టర్‌గారు చేతిలో పెట్టి—

"ఆ తల్లి కీయండి"

డాక్టర్‌గారు "ఎందుకూ? ఏమిటీ?" అని ప్రశ్నించలేదు. తన వంకించి చిన్న నవ్వు నవ్వారు.

డాక్టర్‌గారు వెళ్ళిపోయారు.

రోసేల సావిత్రి కడుపు చెరువై పోయింది. నీలం రంగులో పిల్లవాడి వంటిమీద తల ఆన్చి పడుకున్నది.

కడుపులో పానిగుడు చెరువై యుంటే చుట్టూ చెరింది.

ఎలుగెత్తి అరిచేటి మాటుంది.

రూపాయి ట్రావెలర్స్ చెక్‌లు

న్యూఢిల్లీ, ఆగస్టు 23— ఈ పర్యటన చక్రిక సంవత్సరం పూర్తిగానే రూపాయి ట్రావెలర్స్‌చెక్‌లు జారీచేయాలని ఇండియా స్టేట్ బ్యాంకు అలోచిస్తున్నదని నేడు లోక సభలో ఆర్థిక శాఖ డిప్యూటీ మంత్రి టి. ఆర్. భగత ఒక ప్రశ్నకు జవాబు చెప్పారు.

వ్యాసపుష్పం
నవ్య ప్రశస్తికావ్యాలు

నా దేశం, నా భాష, నా పల్లెలు, నా తెలుగు నవనవోన్మేషం చేసిన నిలువెత్తు పనుగుమా— అన్న భావన ప్రతివారి స్మృతిపథంలోనూ మెదలుతూనే ఉంటుంది.

ఎదో మధుర భావన. ఎదో మా మంచి తలపు.

గొప్పలు చెప్పుకోవడం కోసం కాక, తప్పులు నడుస్తున్న ముప్పుల బ్రతుకులో ఎంతో కొంత ఆత్మ ప్రత్యయం కల్పించే మహోన్నతభావ మది.

అందుకనే అనాదిగా మనకు అనేక ప్రశస్త కావ్యాలు వస్తున్నవి.

ఆ రోజులలో ప్రశస్తులలో పిట్కీలిగా రాజులను గూర్చో, తమ ఇష్ట దైవతాలను గూర్చో, తమ తమ వంశ గౌరవాలను గురించో, తమ తమ తాత్త్వికులు, గురువులూ ఆచార్యులూ మొదలయినవారి గురించో అనేకంగా ప్రశస్తి కావ్యాలు వెలువడగా ఈ రోజుల్లో దేశం, భాష, మన ప్రాచీన వైభవం, మన గొప్పవారూ— ఇలా వీనిని గురించి సుప్రశస్తులు ఇనుమిక్కిలిగా ప్రకటిల్లు తున్నవి.

తొట్ట తొలిసారిగా భారతం ఆత్మానతోకనం చేసుకొని, తన ఆగచాట్ల కన్నిటికీ పరిష్కృతుడు పరమ నిదానమని భావించుకొన్నది. తన దైన్య స్థితికి వగచినది. తన తొలినాటి బల సంపత్తిని తలచుకొన్నది.

తననాటి దుస్థితి తనకు సూజాత కాదనీ, కొన్ని తాత్కాలిక కారణాలవల్లనే తా మిలా పడిపున్నా మనీ తిరిగి ప్రాచ్య ప్రాచీన వైభవ ప్రభావ మహోన్నతయం తమ నేలపై కాగలదని తాను భావించుకొనడం, తమ తోటివారిని మేల్కొల్పి మన నిలా పడి ఉండకూడదనీని చెప్పడం ఆనాటి నవయుగ వైతాళికుల పని అయినది.

ఆ కోరణిలో మన ప్రాగైతిహాసిక పరిశోధనల మొదలు, ప్రాచీన ప్రభు ప్రశస్తుల మొదలు దేశ, భాష, సాహిత్య ప్రశస్తుల దాకా మనవాటి అంకురించి మూడు పూవులూ ఆరు కాయలుగా పూసి తామర తంపరగా వెలసినవి.

"ఆకులందున అణగి మణగి
కవిత కోయిల పలుకవలెనోయ్
పలుకులను విని దేశమం
దభిమానములు మొలకెత్తవలెనోయ్"

అన్న దానాటి కవిత్వ ప్రయోజన నూ విచికిత్స.

"దేశమును ప్రేమింపు మన్న
మంచి యన్నది వెంచుమన్నా."

అన్న దానాటి ప్రబోధం.

అట్లే,

"ఏ దేశ మేగినా ఎందు కాలిడినా
పొడవా నీ తల్లి భూమి భారతిని
తేరురా నీవంటి వీరు లిం కెందు."

అన్న రీతిగా ఎదకు నీరు తట్టిన దానాటి కవిత.

అదే ఆధునిక ప్రశస్తి కావ్యాలకు ఆలంబనమై నన్నిని తీరుల పొడవులో అవకాశ మిచ్చింది.

కొన్ని భారత ప్రశస్తులైతే కొన్ని ఆంధ్ర ప్రశస్తులూ మరింత మనకు దగ్గరగా తొంగిరిం నవి. మన మనసును పులకరింప జేసినవి.

ఈ తీవె ఇంకొంత ఎదగవలసిన అవసరం ఎన్నడో ఏర్పడినది. తన తొలినాటి చలువకు పులకరించుటే కాక, నేటి కార్య ప్రవణతకు బాసటగా కూడా ఈ పద్దతి కొమ్మలూ, రెమ్మలూ వేసినది. అది మరింత పెరిగి, రేపటి రేపకడ వెలుగులను తలవుల తొలకింపజేసి ముందుకు నడిపించు తీరునా అది తీవె సాగినది.

ఈ ప్రశస్తి కావ్యాలు అనేక విధాలుగా తోలి రకంవీ, మలిరకంవీ, మూడవ రకంవీ కంగలుపుగా ఈనాడు తిరిగి వస్తున్నవి.

అలాంటి కొన్నిటిని పరిశీలింతాము.

* * * *

తొలిది కొంత వివులంగా ఏనమాత్రబద్ధమై నడచిన కావ్యం విశ్వభారతి.

(విశ్వభారత—కావ్యం, కవి: పుపోవాది వెంకట రత్నం; ప్రచురణ: విశ్వసాహితి, గుంటూరు; వెల: రూపాయున్నర.)

ఇందులో భారతమాతను కవి చూడ వెళ్లి, అక్కడ ఆమె కథను వింటాడు.

ఆ కథలోనే ఆమె వైదిక యుగంనుండి నేటి దాకా భారతంలో నడిచిన రాజ్యాలూ, ఆ నాటి మహాత్మ్యమూ, నేటి అల్పతా ఇవన్నీ చెప్తుంది.

దాదాపు మన దేశచరిత్రలోని ప్రముఖ సంఘటనలూ, ప్రధాన పాత్రలూ, ముఖ్య రాజ్యాలూ ఇందులో పరామర్శనమైనవి.

కవి తమ నేటి దుస్థితిని పేర్కొంటాడు:

"తెలుగు పలుబలు దున్ని, పుడి
దీర్చి, రసంబుల దమ్ముచేసి, మే
ల్బడుల నారు మొక్కల క
నా విధివంబునవాటి, పిలునా
కుబుర్లు దిసి, పైరయిన
కావ్య ఫలంబులు రాశిపోయు నా
కులను పౌరవ్ టరిత్రుండు
కుంచుమను గుంపిరి నేను కొట్టుకై"

భారతమాతా తను బాధలను చెప్పుకొని వాపోతుంటుంది:

"ప్రజయును వ్యాగాల
వారలతో తజయుత్పలిరి, ఈ
మువిమిని బుణభుపుం బడుపు
మోయుచుమంటిరా కుమారా, నా
ప్రజ కొక పెద్ద భారతమ,
జాపులకే జనియింపనిరాను. నా
ఘనులుల చొంత కాపురము
నందు మహాలకు తాపు తెమిరా.
వేదములు కూడు బండిలుగు
కుర్కులు పంపిన పుత్రరత్నంగా
చెడినిని కూడు గుప్పలను
స్వేచ్ఛలు; మొన్నటిదాక పలిన్దై
ఖనులు గుందినాను; ఇవు
డిప్పుడె కూరిన కొద్ది స్వేచ్ఛతో
ఉనులు గాందుగుల్ ప్రజలు
మంటిని నుక్కొను గుబుగాన్ని..."

ఇవ ప్రజలులను గూర్చి వైదిక యుగంనుండీ పద్రవర్తులను గూర్చి ఇలా పరుగునా ఆతమ తమ బ్రదికి పడిన ఈనుపని చెప్పుకుంటుంటుంది.

ఆ తరువాత బుద్ధమహాత్మ, ప్రజలుద్యమం, అశోకులు అహింసావ్రత ధారుంగుచూ ఏవృతన్ను నడ.

"మనుష్య ఏదాచిన
కడవంతో జీవ
కారుణ్య సుధర సే
ధూలు సురిచుము,
మనుసిన్ని పలికెనా
సుధు మోహాను గ్రాను
హిమసిన్నదివితరం
గమలు నోర్మాయు,
ఉమసిత్త నడిచెనా
ఆ యుహింసా వ్రత
ప్రత్న సుప్రయులు
పొలుపు తెగయు
కుయిలిని పినెనా
గగినాలు భూమలు
తల్లిపిలుల్లైన వ్ర
త్తములు మెరయు
నిత్య కల్యాణ మూర్తులై
వెలసినట్టి
నా కువూరులలో నన
నాయకుండు
గౌతముడు వాని విరయశః
కావ్య జలధి
లోతు పాతులు గన్న వ్యా
ఖ్యాత లేడు."

క్రమంగా మెగుళ్ళాయా దొరతనం, సరకార్యం, మత సాంకర్యం వగైరాల వివరం వస్తుంది. అట్లే నారి నెమర్కొన్న రాజపుత్ర శౌర్యం ప్రస్తుతి కెక్కుతుంది.

మరి త్రిలింగ శోభలో తెనుగు మాగాణంలో పునుగు పండించుకున్న రాచూత్తుల రాజ్యాల పోరిపిపు ముప్పుట గొల్పుతుంది.

"కులకుల కుప్పగా హనుమ
కొండ పురంబున శిల్ప శోభతో
మలచిన వేలు కంబమను
మండపమందు త్రిలింగ లక్ష్మి, ని
స్తుల నమదగ్ర పౌరుష య
శో రుచితో కొలువున్న నాడు, నా
అలఘుతర వ్రతావమున
కొదల వంచని వాడు లేడురా."

మరి తర్వాత "కాలము మారిపోయినది, కాకతి ఇడ్గము మొక్కవోయె" సరే "ఘనుడగు కృష్ణి నాయ మహీకాంతుని వీర విభూతి" అంతతో బయల్పడినది.

ఇలా రాణా ప్రతాప, శివాజీ కథనాలూ నడిచాక ఆంగ్ల దాస్యం అలివర్ధన పొనది.

"ఆ హిమాచల సేతు వ
ర్యంత ధాత్రి
మహిమ గోర్చియు ఆంగ్ల సా
మ్రాజ్య మయ్యె;
తిరిమూర కిందు వచ్చిన
తెల్లవారు
బ్రదుకు భాగ్యము శోసించు
ప్రభువు లైరి."

"కత్తి బట్టిన శిక్ష, లో
రెత్త శిక్ష,
కలము సాగెడు శిక్ష, నా
ర్యులుక శిక్ష,
నలుపు రాకచోట గూడినం
దులకు శిక్ష
ఆంగ్ల పృవుల శిక్షా స్మృతి
కవధి లేదు."

ఆ తరువాత రాణి రుూస్సీ "సరిరాని బలం బులు దద్దరిల్ల దో స్వారము" మొదలుతో మొదలై, సావర్కారు తిలక్ జాతీయోద్యమంతో విరిసి, గాంధీజీఆగమనంతో పురస్కృతమై కావ్యం నిడుగుతుంది. "అరువది యేండ్ల యుద్ధ" మది అంతమవుతుంది. స్వేచ్ఛ అవతరిస్తుంది.

"సంధి యుగమిది; స్వాతంత్ర్య
సవిత్ర దీప్తి
ప్రాకలే దింక సకల భూ
భాగమందు
పూర్వ దాస్యతమో భావ
ములు నశించి
నీ విశుద్ధ తత్త్వంబు రా
ణింప గలదు."

అని కవి భరతమాతను పూరడిస్తూ విశ్వ జనపిది, విశ్వభారతికి జేజే అనడంతో గ్రంథం ముగుస్తుంది.

ఏ పర ప్రభువులైనా నిజిత భూమిని నానా భటేతూ పట్టిస్తారు. మరి ముసల్మాను పిశాచులంటూ అంతగా అనడం, వీర సావర్కారు వగైరాలకు గాంధీ వంటివారి కిచ్చినంత ప్రాముఖ్యమూ ఇవ్వడం కొంత హిందూమహాభిమాన ద్యోతకంగా ఉంటుంది.

చక్కని ధారాశుద్ధీ, చిక్కని దేశభక్తీ, మొక్కవోని తెనుగు గుండె కల కావ్యం. కొన్నిచోట్ల కొంత లర్కిక నడలినా, కొన్ని మాటలు "లోకములకు ఆటలాడించు మొనగాండ్రమమ్మ మేము." "ప్రేమోపాధ్యాయినియైన యా జనని" "కరుణ మూర్తి" వంటి అక్కడక్కడా పట్టి లుబ్దినా మొత్తం భారత ప్రాభవ ప్రశస్తి కావ్యంగా నున్నదనుటకు సందేహం లేదు.

* * * *

తెలుగువారి మేగి పాలుక్యరాజ్య చరిత్ర.

(మెగి పాలుక్య రాజ్య చరిత్ర: కర్త: కొత్త పాలుక్య హుబరి, సంగం జాగర్లమూడి. వెల: 0—8—0.)

ఇది సద్యరాజ్య మన్నాము. సద్యబంధ మైనంత మాత్రంతో దీనిని కావ్య మనలేము. అయితే ఇది చరిత్ర కావాలి.

పద్యము పాలుక్యులు కాక, తూర్పు పాలుక్యులు అన పేంగి పాలుక్యులు అనబడే రాజులకు చెందిన ప్రశస్తి గ్రంథ మిది.

తెలుగు పులకేశి, విష్ణువు విజయాదిత్యుని వారా ఉన్న రాజు కథ టూకీగా పద్యాలలో నిబంధించినారు.

ముఖ్యంగా నెలవూరి వెంకటరమణయ్యగారు వ్రాసిన "ఈస్టర్న్ చాలుక్యాస్" అనే గ్రంథంలో సంగ్రహమైన ఈ చరిత్ర గబగబా నడుస్తున్నదనే నిలారలు, వ్యాఖ్యానాలూ, తర్కవితర్కాలు లేకుండా ఇందులో కనిపిస్తుంది.

నీలకంఠ శాస్త్రి "చోళులు" అన్న ఉద్గ్రంథంలో ఈ చరిత్ర ఇంకా వివరంగా ఉన్నది. అట్లే పల్లవులు ఆయా కాలాల చిహ్నాలు గూర్చి—వివరించి ఒక కిల్లరితో—వివరించినారు వ్రాశారు.

మొదటి కాకతీయులు ప్రధాన పాత్రగా ఒక నవలా లిందా మా బొమ్మ. ముఖ్యంగా ఆనాటి పోళ రాజ్యంలో నివ్యవసాయ ఖండి వస్తు అక్కడ దానధర్మాలు చెయ్యడం, ఆత ఉయ్యాలలో మాటుగారి పొయంలో ఏమరాలు—వారు ఘంటికోట దాకా వచ్చి తరిగి అదు పత్తిను తాను క్యూ చేసు పోవడం ఇవన్నీ ఉన్నవి.

మిగత సంపదం పూడి శాసనం వగైరా వివరాలన్నీ ఇందులో ఉన్నవి. అందువల్లనే ఇది ఒక గ్రంథం ఆధారంగా రచిలచేసినా అనుకుంటాను.

మంజీ ఇందులోనూ,

"ఆంధ్ర శబ్ద చింతామణి
అను నిఘంటువు
వాండు రచియించి నన్నయు
ర్యుండు ధరణిలోన."

అనునది పై చరిత్రకు చెందిన అంశా లంత సమ్మతమైన విషయం కాదు. ఉన్న ప్రమాణం తర్వాతి వారి మాటే. మంజీ భారతప్రయోగాలకూ ఆ చింతామణికీ సమన్వయం కుదరదనుకోలేను.

ఏమైనా కనీసం గట్టిగా తెలిసి ప్రామాణికమైన చారిత్రకాంశా లిమ్మాన్నట్లుగా, అందులో మంజీ నిరాదాస్పదమన్నవి కలుపకపోతేనే మంచిది. మంజీ చింతామణిని నిఘంటువన్న రూపార్థి చిదివమైన పదంతో ఎందుకు పేర్కొన్నారో తెలియదు.

ఇలాంటివేవో తప్ప మిగత దానదులు చివరలిన్నూ తొర్పు చాలుక్య రాజుల సంక్షిప్త కథనం 618 నుండీ 1076 దాకా ఇందులో కూర్చినారు.

కావ్యం కాదనడ మెంటుంటే ఏరునా ఆ రాజుల కాలం, వారి శాసనాలు, తద్వారా తెలిసిన వివరాల